

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI

Əlyazması hüququnda

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ ŞƏKİ-ZAQATALA İQTİSADİ REGIONUNUN KİTABXANA-İNFÖRMASIYA İNFRASTRUKTURU: İNKİŞAFI, MÜASİR VƏZİYYƏTİ VƏ MODƏRNLƏŞDİRİLMƏSİ YOLLARI

İxtisas: 3356.01 – Kitabxanaşünaslıq, biblioqrafiyaşünaslıq
və kitabşünaslıq

Elm sahəsi: Tarix

İddiaçı: Daşqın Heydər oğlu Məhəmmədli

Fəlsəfə doktoru elmi dərəcəsi almaq üçün
təqdim edilmiş dissertasiyanın

AVTOREFERATI

Bakı – 2024

Dissertasiya işi Bakı Dövlət Universitetinin İnformasiya və sənəd menecmenti fakültəsinin Kitabxana-informasiya resurslarının idarə edilməsi kafedrasında yerinə yetirilmişdir.

Elmi rəhbər:

tarix elmləri doktoru, professor
Xəlil İsmayıl oğlu İsmayılov

Rəsmi opponentlər:

tarix elmləri doktoru, professor
Məhərrəm Paşa oğlu Zülfüqarlı

tarix üzrə fəlsəfə doktoru
Ədibə İmaş qızı İsmayılova

tarix üzrə fəlsəfə doktoru
Əlizadə Şəmil oğlu Nəcəfov

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Ali Attestasiya Komissiyasının AMEA A.A.Bakıxanov adına Tarix və Etnologiya İnstitutu nəzdində fəaliyyət göstərən BED 1.30 Birdəfəlik Dissertasiya şurası

Dissertasiya şurasının
sədri:

tarix elmləri doktoru, professor
Kərim Kərəm oğlu Şükürov

Dissertasiya şurasının
elmi katibi:

tarix elmləri doktoru, dosent
İlqar Vahid oğlu Niftəliyev

Elmi seminarın sədri:

tarix elmləri doktoru, dosent
Vaqif Şirin oğlu Abışov

I. DİSSERTASIYANIN ÜMUMİ SƏCİYYƏSİ

Mövzunun aktuallığı və işlənmə dərəcəsi. Azərbaycan xalqı 44 günlük Vətən müharibəsində Müzəffər Ali Baş Komandan, Prezident İlham Əliyevin qətiyyətli rəhbərliyi və Şanlı Ordumuzun şücaəti sayəsində qazanılmış böyük Zəfərin, Azərbaycan bayrağının bütün Qarabağda və Şərqi Zəngəzurda dalğalanmasının sevinci ilə yaşayır. Bədnam separatçı birləşmələrin ölkəmizin ərazisindən tamamilə təmizlənməsi ilə nəticələnən 24 saatlıq lokal antiterror əməliyyatları ilə dövlət suverenliyimiz tam bərpa edilmiş, Azərbaycan Respublikasının tarixində və taleyində yeni mərhələ başlanmışdır. Böyük tarixi Zəfərin işığında həyata keçirilən kompleks islahatlar fonunda ölkənin iqtisadi regionlarının bölgüsü yenidən aparılmış, bütün sahələrdə olduğu kimi, iqtisadi regionlaşdırmanın kitabxana-informasiya təminatı sahəsinin araşdırılması və elmi ümumiləşdirilməsi istiqamətində də yeni prioritetlər müəyyənləşdirilmişdir.

Regionların kompleks sosial-iqtisadi inkişafının dövlət siyasətinin strateji istiqamətlərindən biri olmasını əsaslandıran Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin – *“...Azərbaycanın hər bir yeri, hər bir rayonu mənim üçün əzizdir, mənim vətənimdir, məqsədim də budur ki, Azərbaycanın hər bir bölgəsi, hər bir rayonu, hər bir kəndi inkişaf etsin...Çünki Azərbaycan hərtərəfli inkişaf etməlidir və bunu etmək üçün bütün imkanlar var. Bizim iqtisadiyyatımız möhkəmlənir, dünyada, demək olar ki, ən yüksək templə artır. Bu bizə imkan verir ki, əlavə maliyyə resurslarından istifadə edib fəaliyyətimizi daha da genişləndirək və ölkədə gedən quruculuq işlərini daha da sürətləndirək...”*¹-tezisi, fikrimizcə, regional sosial-iqtisadi inkişafın başlıca siyasi konsepsiyasını təşkil edir.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev tərəfindən ölkənin regionlarının sosial-iqtisadi inkişafının

¹Əliyev, İ.H. İnkişaf-məqsədimizdir: [Ardı davam edən çoxcildlik] /İlham Əliyev. - Bakı: Azər nəşr, -kitab 12 (avqust, 2005 - sentyabr, 2005). -2013. -s.47-48.

sürətləndirilməsi məqsədilə 11 fevral 2004², 14 aprel 2009³, 27 fevral 2014⁴ və 29 yanvar 2019⁵-cu illərdə ardıcıl təsdiq edilən “Dövlət Proqramları”na əsasən Azərbaycan Respublikasının ərazisində 10 iqtisadi rayon - 1.Abşeron; 2.Gəncə-Qazax; 3.Aran; 4.Quba-Xaçmaz; 5.Şəki-Zaqatala; 6.Dağlıq Şirvan; 7.Lənkəran; 8.Naxçıvan; 9.Kəlbəcər-Laçın; 10.Yuxarı Qarabağ iqtisadi rayonları təşkil edildi.7 iyul 2021-ci il tarixində isə ölkədə yaranan siyasi, sosial və iqtisadi reallıqlara uyğun olaraq, Prezident İlham Əliyev tərəfindən Azərbaycan Respublikasının iqtisadi rayonlarının yenidən təşkil edilməsi haqqında fərman imzalandı⁶. Bu fərmana əsasən ölkədə -1.Bakı; 2.Naxçıvan; 3.Abşeron-Xızı; 4.Dağlıq Şirvan; 5.Gəncə-Daşkəsən; 6.Qarabağ; 7.Qazax-Tovuz; 8.Quba-Xaçmaz; 9.Lənkəran-Astara; 10.Mərkəzi Aran; 11.Mil-Muğan; 12.Şəki-Zaqatala; 13.Şərqi Zəngəzur; 14.Şirvan-Salyan iqtisadi rayonları yaradıldı. Sadalanan Dövlət Proqramlarının hər birində iqtisadi rayonların sosial-iqtisadi və mədəni inkişafının digər istiqamətləri ilə yanaşı, müasir informasiya cəmiyyəti şəraitinə inteqrasiya və ölkədə informasiyalaşdırılmış cəmiyyət quruculuğu prosesini kompleks həyata keçirmək üçün regional kitabxana-informasiya şəbəkələrinin yaranması, inkişafı, müasir vəziyyəti, problemləri və perspektiv istiqamətlərinin nəzəri həll yolları və elmi ümumiləşdirməsi

²“Azərbaycan Respublikası regionlarının sosial-iqtisadi inkişafı Dövlət Proqramı (2004-2008)” //Azərbaycan . -2004, 12 fevral. -s.2-4.

³“Azərbaycan Respublikası regionlarının 2009-2013-cü illərdə sosial-iqtisadi inkişafı Dövlət Proqramı”: [Elektron resurs] /İlham Əliyev. -14 aprel 2009. №80. URL:<https://files.preslib.az/projects/regions/r2/a1.pdf>

⁴“Azərbaycan Respublikası regionlarının 2014-2018-ci illərdə sosial-iqtisadi inkişafı Dövlət Proqramı”nın təsdiq edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı: [Elektron resurs] /İlham Əliyev. -27 fevral 2014. URL:<https://president.az/az/articles/view/11089>

⁵“Azərbaycan Respublikası regionlarının 2019-2023-cü illərdə sosial-iqtisadi inkişafı Dövlət Proqramı”nın təsdiq edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı”: [Elektron resurs] /İlham Əliyev. -29 yanvar 2019. URL:<https://president.az/az/articles/view/31697>

⁶“Azərbaycan Respublikasında iqtisadi regionların yeni bölgüsü haqqında” Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı: [Elektron resurs] /İlham Əliyev. -7iyul 2021. №1386. URL:<https://president.az/az/articles/view/52389>

müddəaları öz əksini tapmış, beləliklə, əlaqədar elm sahələri və mütəxəssisləri qarşısında prioritet tədqiqat obyektinə müəyyənləşdirilmişdir. Bundan əlavə, “Kitabxana işi haqqında”⁷, “İnformasiya, informasiyalaşdırma və informasiyanın mühafizəsi haqqında”⁸, “Mədəniyyət haqqında”⁹ Azərbaycan Respublikasının Qanunlarının, eləcə də, “Azərbaycan dilində latın qrafikası ilə kütləvi nəşrlərin həyata keçirilməsi haqqında”¹⁰, “Azərbaycanda kitabxanaların fəaliyyətinin yaxşılaşdırılması haqqında”¹¹, “Azərbaycan Respublikasında kitabxana-informasiya sahəsinin 2008-2013-cü illərdə inkişafı üzrə Dövlət Proqramı”nın təsdiq edilməsi haqqında¹², “Azərbaycan Respublikasında informasiya cəmiyyətinin inkişafına dair 2014-2020-ci illər üçün Milli Strategiya”nın təsdiq edilməsi haqqında¹³, “Azərbaycan Respublikasında 2018-2025-ci illərdə rəsmi statistikanın inkişafına dair Dövlət Proqramı”nın təsdiq edilməsi haqqında¹⁴ və s. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamlarından irəli gələn müddəalar və digər əlaqədar hüquqi-

⁷“Kitabxana işi haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu: [Elektron resurs] /Heydər Əliyev. -29 dekabr 1998. №611-IQ. URL:<https://e-qanun.az/framework/3525>

⁸“İnformasiya, informasiyalaşdırma və informasiyanın mühafizəsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu: [Elektron resurs] /Heydər Əliyev. -3 aprel 1998. №460-IQ. URL:<https://e-qanun.az/framework/3525>.

⁹“Mədəniyyət haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu // Xalq qəzeti. -1998,18 aprel. -s.4-6.

¹⁰“Azərbaycan dilində latın qrafikası ilə kütləvi nəşrlərin həyata keçirilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı: [Elektron resurs] /İlham Əliyev. 12 yanvar 2004. №56. URL:<https://e-qanun.az/framework/5427>

¹¹“Azərbaycanda kitabxanaların fəaliyyətinin yaxşılaşdırılması haqqında” Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı// Azərbaycan. -2007, 21 aprel-s.2.

¹²“Azərbaycan Respublikasında kitabxana-informasiya sahəsinin 2008-2013-cü illərdə inkişafı üzrə Dövlət Proqramı”: [Elektron resurs]/İlham Əliyev. 6 oktyabr 2008. №3072. URL:<https://e-qanun.az/framework/15493>

¹³“Azərbaycan Respublikasında informasiya cəmiyyətinin tələbləri üçün 2014-2020-ci illər üçün Milli Strategiya”nın təsdiq edilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı”: [Elektron resurs] /İlham Əliyev. -02 aprel 2014. URL:<https://president.az/az/articles/view/11312>

¹⁴“Azərbaycan Respublikasında 2018-2025-ci illərdə rəsmi statistikanın inkişafına dair Dövlət Proqramı”nın təsdiq edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı: [Elektron resurs] / İlham Əliyev. -14 fevral 2018. URL:https://stat.gov.az/menu/2/state_programs/2018_2025/

normativ sənədlər regional kitabxana-informasiya tədqiqatlarının təşkili istiqamətində əsaslı hüquqi-elmi baza yaratmışdır.

2023-cü ilin rəsmi məlumatı¹⁵na görə Şəki, Qax, Zaqatala, Qəbələ, Oğuz və Balakən inzibati rayonlarının daxil olduğu 8,960 kv.km ərazini əhatə edən Şəki-Zaqatala iqtisadi regionu Azərbaycan dövlətin ümumi ərazisinin 10,3%-ni əhatə edir. 623,6 min nəfərin yaşadığı iqtisadi regionun əhalisi ölkə əhalisinin 6,6%-ni təşkil edir. Regionda fəaliyyət göstərən MKS-lərin ümumi sənəd fondu 1621290 nüsxə təşkil edir. Region üzrə ümumi oxucu sayı 135860 nəfər, ədəbiyyat verilişi isə 1619380 nüsxə təşkil edir.¹⁶

Respublikada qədim tarixi və mühüm coğrafi-iqtisadi mövqeyi, zəngin təbiəti, geniş turizm imkanları, eləcə də, kitabxana-informasiya resurslarının müxtəlifliyi və informasiya tələbatçılarının mültikultural fərqliliyi ilə seçilən bu iqtisadi regionun kitabxana-informasiya infrastrukturunun və onun informasiya resurslarının yaranması, inkişafı, müasir vəziyyəti və modernləşdirilməsi yollarına həsr olunmuş “Azərbaycan Respublikasının Şəki-Zaqatala iqtisadi regionunun kitabxana-informasiya infrastrukturunu: inkişafı, müasir vəziyyəti və modernləşdirilməsi yolları” mövzusunda dissertasiya işinin yazılması mühüm aktuallıq kəsb edir.

Tədqiqatın aktuallığını şərtləndirən əsas amillər aşağıdakılardır:

- Azərbaycan kitabxanalarının dünyada qlobal informasiya mühitinə inteqrasiyası zərurəti;
- Regionda dünya təcrübəsinə dayanaraq inkişaf edən yeni tipli kitabxana-informasiya sisteminin qurulması;
- Ölkəmizdə kitabxana-informasiya sahəsinin inklüziv inkişafı üzrə köklü islahatlara hazırlıq tədbirlərinin başlanması və həyata keçirilməsi strategiyasının işlənib hazırlanması;
- Əmək bazarında rəqabətə davamlı yeni tipli kadrlarla regionun bütün kitabxana sisteminin təminatının həyata keçirilməsi zərurəti;
- Region əhalisinin real informasiya tələbatının öyrənilməsi və

¹⁵Azərbaycanın regionları: 2023: (Statistik məcmuə) /Azərbaycan Respublikasının Dövlət Statistika Komitəsi. -Bakı, -2023. -s.677.

¹⁶Azərbaycan kitabxanaları rəqəmlərdə - 2022: (statistik və analitik təhlil) / tərt.ed. A.Koçak; elmi red. K.Tahirov. -Bakı: 2023. -s.315.

alınan nəticələrin sahənin inkişafının əsas alətinə çevrilməsi;

– İqtisadi regionda kitabxana-informasiya sahəsində regional xüsusiyyətlərin tədqiq edilib nəticələrin ümumiləşdirilməsi və s.

Hesab edirik ki, göstərilən bu amillər dissertasiya işinin mövzusunun milli regional kitabxanaşünaslığın əsaslı tədqiqat obyektinə çevrilməsinə səbəb olmuşdur.

Problemin işləmə dərəcəsini tədqiq edərkən, görürük ki, prof. A.Xələfovun¹⁷, prof. X.İsmayılovun¹⁸, prof.K.Tahirovun¹⁹, fil.e.d. A.Əliyeva-Kəngərlinin²⁰, dos. N.İsmayılovun²¹, dos.S.Xələfovanın²², dos. S.Sadiqovanın²³, tarix ü.f.d. Ə.Nəcəfovun²⁴, tarix ü.f.d. Ə.İsmayılovanın²⁵,

¹⁷Xələfov, A.A. Azərbaycanda kitabxana işinin tarixi: Dərslik: [3 cildə] / A.A.Xələfov. -Bakı: c.2 (XX əsrin I yarısında Azərbaycanda kitabxana işi) / A.A.Xələfov. -2007. -552 s.; Xələfov, A.A. Heydər Əliyev və Azərbaycanda kitabxana işi: Monoqrafiya / A.A.Xələfov. -Bakı: Azərneşr, -2006. -312 s.; Xələfov, A.A. Azərbaycanda kitabxana işinin tarixi: Dərslik: [3 hissədə] / A.A.Xələfov. -Bakı: c.3 (XX əsrin II yarısında və XXI əsrin əvvəllərində Azərbaycanda kitabxana işinin tarixi) / A.A.Xələfov. -2010. -434 s.

¹⁸İsmayılov, X.İ. Azərbaycan Respublikasında kitabxana işinin metodik təminat sisteminin inkişaf tarixi (1918-2000-ci illər): Monoqrafiya / X.İ.İsmayılov. -Bakı: 2000. -445 s.; İsmayılov, X.İ. Kitabxana menecmentinin əsasları: Dərs vəsaiti / X.İ.İsmayılov. -Bakı: 2005. -199 s.; İsmayılov, X.İ.Kitabxana işinin təşkili və idarə edilməsi: Dərs vəsaiti / X.İ.İsmayılov. - Bakı: Nurlar, - 2010. - 328 s.

¹⁹Tahirov, K.M. Kitabxana sahəsinə dövlət qayğısı //Azərbaycan. -2008, 18 noyabr. -s.6; Tahirov, K.M. Azərbaycanda kitabxana işinin inkişafına Heydər Əliyev qayğısı // Xalq qəzeti. -2010, 7 may. -s.8.

²⁰Əliyeva-Kəngərli, A.İ. Müasir Azərbaycanda elmin informasiya təminatı və kitabxanalar: Monoqrafiya/ A.İ.Kəngərli.- Bakı: Elm nəşriyyatı, -2007. - 394 s.

²¹İsmayılov, N.İ. Kitabxana-informasiya resurslarının yerləşməsinin nəzəri və təcrübə məsələləri // -Bakı: Kitabxanaşünaslıq və bibliografiya: elmi-nəzəri və təcrübə jurnal, -2010. №1, -s.67-78.

²²Xələfova, S.A. Azərbaycanda dövlət kütləvi kitabxanalar şəbəkəsinin inkişafı (1970-1990): Monoqrafiya /S.A.Xələfova. -Bakı: BUN, - 2007. - 159 s.

²³Sadiqova, S.A. Azərbaycan milli bibliografiyası global informasiya məkanında: Monoqrafiya / S.A.Sadiqova. -Bakı: ADPU nəşriyyatı, -2018. - 305 s.

²⁴Nəcəfov, Ə.Ş. Azərbaycan Respublikasının Dağlıq Qarabağ Muxtar Vilayətində kitabxana işinin tarixindən (1923-1990-cı illər): Monoqrafiya / N.Ş.Əlizadə. -Bakı: Səda, -2000. -340 s.

²⁵İsmayılova, Ə.İ. Oxuculara xidmətin əsas istiqamətləri, innovativ yeniliklərin tətbiqi təcrübəsi: Monoqrafiya / Ə.İ.İsmayılova. -Bakı: 2016. -56 s.

tarix ü.f.d. Ş.İslamovanın²⁶, dos. A.Əliyevin²⁷, tarix ü.f.d. İ.Bayramovanın²⁸, tarix ü.f.d. A.Koçakın²⁹ və s. müəyyən tədqiqatlarında bu məsələlərə toxunulsa da, Şəki-Zaqatala iqtisadi regionunun kitabxana-informasiya infrastrukturu və onun informasiya resurslarının spesifikasiyası, kadr təminatının vəziyyəti, informasiya-kommunikasiya texnologiyalarının tətbiqi problemləri, informasiya axtarış sistemlərinin formalaşdırılması və ondan istifadə məsələləri, regionun ölkənin ümumi kitabxana-informasiya sistemində tutduğu yeri və rolu, digər regionların kitabxana-informasiya sistemi ilə müxtəlif aspektlərdən qarşılıqlı müqayisəsi, regionun multikultural informasiya tələbatçılarının informasiya resurslarına əlçatırılığının operativ təmin edilməsi və bu istiqamətdə meydana çıxan problemlərin elmi həllini verərək ümumiləşdirən ayrıca tədqiqat obyekti olmamışdır.

Tədqiqatın obyekti və predmeti. Dissertasiyanın obyektini Şəki-Zaqatala iqtisadi regionunun kitabxana-informasiya infrastrukturu və onun informasiya resursları təşkil edir. Dissertasiyanın predmetini isə iqtisadi regionun kitabxana-informasiya infrastrukturunun yaranması, inkişafı, yerləşməsi, kadr təminatının müasir vəziyyəti və kompleks modernləşdirilməsi yolları təşkil edir.

Tədqiqatın məqsəd və vəzifələri Tədqiqatın məqsədi Azərbaycan Respublikasının Şəki-Zaqatala iqtisadi regionunun kitabxana-informasiya infrastrukturunun yaranması, inkişafı, müasir vəziyyəti, region əhalisinin kitabxana-informasiya təminatı, mövcud regional kitabxana-informasiya resurslarından müasir informasiya cəmiyyətinin tələbləri kontekstində səmərəli istifadənin yollarını və s. məsələləri tədqiq edib ümumiləşdirmək və ümumən regionun kitabxana-informstrukturunun modernləşdirilməsinin elmi modelini

²⁶İslamova, Ş.İ. Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası kitabxana şəbəkəsinin təşəkkülü və inkişafı (1923-2000): Monoqrafiya / Ş.İ.İslamova. -Bakı: Elm və Təhsil, -2010. -190 s.

²⁷Əliyev, A.M. "Naxçıvan MSSR-də kitabxana işi haqqında (1920-1985-ci illər)": / tarix elmləri namizədi dis.avtoreferatı. / -Bakı, 1991. -21 s.

²⁸Bayramova İ.Z. Azərbaycan Respublikası regionlarının kitabxana-informasiya resurslarının yerləşməsi vəziyyəti // - Bakı: Kitabxanaşünaslıq və biblioqrafiya: elmi-nəzəri və təcrübi jurnal: Mütərcim nəşriyyatı, -2011. № 2, - s.250-258.

²⁹Azərbaycan kitabxanaları rəqəmlərdə - 2022: (statistik və analitik təhlil) / tərt.ed. A.Koçak; elmi red. K.Tahirov. -Bakı: 2023. -373s.

ortaya qoymaqdır. Göstərilən məqsədə çatmaq üçün aşağıdakı konkret vəzifələrin yerinə yetirilməsi qarşıya qoyulmuşdur:

- regionun sosial-iqtisadi inkişafının xüsusiyyətlərinin öyrənilməsi;

- regionun sosial-iqtisadi inkişafının əsas mərhələlərinin tədqiqi;

- regionun sosial-iqtisadi və mədəni inkişafına təsir edən amillərin müəyyənləşdirilməsi;

- regionun kitabxana-informasiya infrastrukturunun təkamülünə təsir edən ənənələrin və müasir meyillərin araşdırılması;

- iqtisadi regionda kitabxanaların yaranması və inkişaf tarixinin araşdırılması;

- regionda kitabxana-informasiya mühitinin formalaşdırılmasına təsir edən amillərin müəyyənləşdirilməsi;

- regionun kitabxana-informasiya infrastrukturunun modernləşdirilməsi yollarının müəyyən edilməsi;

- regional kitabxanaların maddi-texniki baza, informasiya resursları və kadr potensialı ilə təminatı sisteminin real vəziyyətinin elmi təhlili;

- regionun kitabxana-informasiya resurslarının yerləşməsi və istifadəsi vəziyyətinin tədqiqata cəlb olunması;

- regionun kitabxana-informasiya infrastrukturunun tarazlı inkişafı elmi modelinin verilməsi və s.

Tədqiqatın metodları: Tədqiqat prosesində xüsusi kitabxanaşünaslıq, tarixilik, struktur-funksional təhlil, sistemli yanaşma, ümumiləşdirmə, sosioloji, statistik təhlil və müqyisəli metodlardan istifadə edilmişdir.

Müdafiəyə çıxarılan əsas müddəalar:

1. Ölkədə kitabxana-informasiya infrastrukturunun iyerarxik idarəetmə sisteminə uyğunluğunu nəzərə alaraq Şəki-Zaqatala iqtisadi regionunun kitabxana-informasiya resurslarının ölkənin ümumi tarixi-mədəni, ədəbi-bədii, elmi-fəlsəfi informasiya resursları sisteminin mühüm və xüsusi spesifik əlamətlərə malik tərkib hissəsi olması faktlarla sübut edilmişdir.

2. Şəki-Zaqatala iqtisadi regionunun kitabxana-informasiya sistemi əhalinin kitabxana-informasiya məhsullarına tələbatı ödəmək məqsədilə qarşılıqlı əlaqəyə malik regionun funksional və texnoloji

şəbəkəsi olan kitabxanalarının və digər elmi, təhsil və sosial-kommunikativ təsisatlarının əlaqələndirilmiş fəaliyyətinin nəticəsi kimi qəbul edilir.

3. Regionun kitabxana-informasiya sahəsi sosial-iqtisadi, mədəni və informasiya mühitinin ayrılmaz tərkib hissəsi kimi bir sıra amillərin təsiri altında formalaşan və inkişaf edən bir sistemdir.

4. Regionun kitabxana-informasiya resurslarının müntəzəm olaraq yeni mənbələrlə zənginləşdirilməsi sisteminin yaradılmasının bilavasitə əhalinin kitabxana-informasiya tələbatının səmərəli ödənilməsi ilə qarşılıqlı əlaqəyə malik olması əsaslandırılır.

5. Regionun kitabxana-informasiya resurslarından istifadənin təşkili və menecmentinin aparıcı elementinin yüksək ixtisaslı kitabxana-informasiya mütəxəssisləri ilə təminat səviyyəsindən asılılığı müəyyən olunur.

6. Regionun kitabxana-informasiya infrastrukturunun təkmilləşdirilməsinin yüksək informasiya texnologiyaları ilə təminatın təşkili səviyyəsindən bilavasitə asılılığı əsaslandırılır və s.

Tədqiqatın elmi yeniliyi. İşin elmi yeniliyi aşağıdakı amillərlə səciyyələnir:

– Dissertasiya işi arxiv sənədləri, faktiki və statistik materialların elmi dövriyyəyə daxil edilməsi əsasında müasir dövrdə Şəki-Zaqatala iqtisadi regionunun kitabxana-informasiya resurslarının yerləşməsi və ondan istifadənin regionun sosial-iqtisadi inkişafına təsiri məsələlərini müasir Azərbaycanda kitabxana-informasiya fəaliyyətin ümumi təşkili məsələləri kontekstində araşdıran ilk elmi tədqiqat əsəridir;

– Dissertasiyada Şəki-Zaqatala iqtisadi regionun sosial-iqtisadi inkişafının xüsusiyyətləri, regionun sosial-iqtisadi inkişafının əsas mərhələləri elmi dövriyyəyə daxil edilir və bu kontekstdə regionun coğrafi mövqeyinin, iqtisadi, təbii və intellektual resursların mühüm rol oynadığı qeyd olunur;

– Dissertasiya işində regionun sosial-iqtisadi və mədəni inkişafına təsir edən demoqrafik amillərin vacibliyi qeyd olunur;

– Dissertasiya işində ilk dəfə olaraq tədqiq edilən iqtisadi regionda kitabxanaların yaranması, inkişafı və regionda kitabxana-

informasiya mühitinin formalaşdırılması məsələləri araşdırılır və elmi dövriyyəyə daxil edilir;

- Dissertasiya işində regionun kitabxana-informasiya resurslarının yerləşməsi və istifadəsi səmərəliliyi araşdırılır və elmi dövriyyəyə daxil edilir;

- Dissertasiya işində gələcəkdə Şəki-Zaqatala iqtisadi regionunun mədəni inkişafı üçün kitabxana-informasiya infrastrukturunun modelləşdirilməsi yolları göstərilir;

- Dissertasiya işində ilk dəfə olaraq müstəqillik illərində Şəki-Zaqatala iqtisadi regionunun kitabxana-informasiya sisteminin quruluş təhlili verilmişdir;

- Dissertasiya işində ilk dəfə olaraq tədqiq olunan regionun kitabxana-bibliografiya sisteminin kadr təminatı öyrənilmiş və kadr potensialının müasir durumu dəqiq rəqəmlərlə əks olunmuşdur;

- Elmi-tədqiqat işində regionda müstəqillik illərində yaradılmış ümumi xarakterli cari və retrospektiv resurslar üzə çıxarılmış, perspektiv informasiya resurslarının layihələri təxminən öyrənilmiş, təhlil olunmuş və onların axtarış imkanları müəyyənləşdirilmişdir;

- Tədqiqatda iqtisadi regionda kitabxana-informasiya fəaliyyətinin modernləşdirilməsinə dair müasir tələbləri ehtiva edən təkliflər verilmişdir və s.

Tədqiqatın nəzəri və praktiki əhəmiyyəti:

- Bütövlükdə dissertasiya işində istifadə edilən alətlər sistemi milli kitabxanaşünaslığın regional istiqamətinin elmi arsenalını genişləndirməyə xidmət edir;

- Dissertasiya işində regionun kitabxana-informasiya infrastrukturunun modernləşdirilməsinə dair təklif edilən elmi model ölkənin digər regionlarının kitabxana şəbəkələrinin işinin effektivliyinin yaxşılaşdırılması üçün istifadə oluna bilər;

- Tədqiqatın nəticələrindən, xüsusilə, ali kitabxanaçılıq və informasiya fəaliyyəti, sənəd resursları və informasiya axtarış sistemləri ixtisasları üzrə tədris olunan "Regionların kitabxana-informasiya təminatı sistemi", "Azərbaycanda kitabxana işinin tarixi", "Kitabxana menecmenti", "Mərkəzləşdirilmiş Kitabxana Sistemlərində işin təşkili", "Mərkəzləşdirilmiş Kitabxana Sistemlərinin Soraq-Axtarış Aparatı", "Kitabxana fondlarının formalaşması və mühafizəsi",

“İnformasiya konsaltinqi”, “Diyarşünaslıq biblioqrafiyası”, “Kitabxanalarda biblioqrafik işin təşkili və metodikası”, “Ölkəşünaslıq biblioqrafiyası” və s. fənlərdə istifadə oluna bilər.

– Tədqiqat nəticəsində formalaşdırılmış konkret tövsiyələr obyekt kimi seçilmiş Şəki-Zaqatala iqtisadi regionunun kitabxana-informasiya infrastrukturunun, o cümlədən, ölkənin ayrı-ayrı regionlarının kitabxana-informasiya sistemlərində tətbiq oluna bilər;

– Tədqiqatın nəticələri Respublikanın ixtisasartırma kurslarında, sahə mütəxəssislərinin treninqlərində, sahə üzrə müvafiq təlimlərdə və regional konfranslarda geniş istifadə üçün material verir;

Tədqiqat nəticəsində regionda informasiya istifadəçilərinin informasiya tələbatlarının multikultural aspektlərinin daha optimal təminatı ilə bağlı kompleks sosioloji tədqiqatlar üçün nəzəri və praktiki baxımdan yeni perspektivlər açılır və s.

Aprobasiyası və tətbiqi. Dissertasiya işinin mövzusu Bakı Dövlət Universitetinin Kitabxanaçılıq-informasiya (indiki İnformasiya və sənəd menecmenti) fakültəsinin Elmi Şurasının 22 fevral 2017-ci il tarixli (protokol № 04) və Respublika Elmi Tədqiqatların Əlaqələndirilməsi Şurasının Tarix Problemləri üzrə Elmi Şurasının 18 may 2018-ci il tarixli iclasının (protokol №3/15) qərarları ilə təsdiq olunmuşdur.

Dissertasiya işinin nəticələrinə dair müvafiq ixtisas və elm sahəsi üzrə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Ali Attestasiya Komissiyası tərəfindən məqalələrin dərc olunması tövsiyə olunan ixtisaslaşmış elmi jurnallarda dərc olunmuş 11 (on bir) məqalə, xarici elmi jurnallarda 7 (yeddi) məqalə (bir neçəsi Ulakbim, ERİH PLUS, Copernicus beynəlxalq xülasələndirmə və indeksləmə sistemlərində (bazalarında) yer almaqla, bir neçəsi isə, Rusiyada və Ukraynada elmi dərəcə və elmi ad verilməsi üçün tarix və antropologiya üzrə tövsiyə edilən dövrü elmi nəşrlərdə dərc edilməklə) və respublika səviyyəli elmi konfransların materiallarında 7 (yeddi), beynəlxalq elmi konfransların materiallarında 7 (yeddi) tezis (ümumilikdə 32 elmi məqalə və tezis) dərc olunmuşdur. Tədqiqatın məzmununda əksini tapmış tövsiyələr və işin yekunu kimi nəticə hissəsində verilən təkliflər hesab edirik ki, tədqiq olunan iqtisadi regionun kitabxana-informasiya

infrastrukturunun təkmilləşdirilməsində və inkişafının kompleks modernləşdirilməsində istifadə oluna bilər.

Dissertasiya işinin yerinə yetirildiyi təşkilatın adı. Dissertasiya işi BDU-nun Kitabxanaçılıq-informasiya (indiki İnformasiya və sənəd menecmenti) fakültəsinin Kitabxana resursları və informasiya axtarış sistemləri (indiki Kitabxana-informasiya resurslarının idarə edilməsi) kafedrasında yerinə yetirilmişdir.

Dissertasiyanın strukturu və ümumi həcmi. Dissertasiya işi Azərbaycan Respublikası Prezidenti yanında Ali Attestasiya Komissiyasının "Dissertasiyaların tərtibi Qaydaları"na uyğun şəkildə işlənib hazırlanmışdır. Dissertasiya işi struktur etibarilə giriş, 3 fəsil, nəticə, istifadə edilmiş ədəbiyyat siyahısı, cədvəllər və əlavələrdən ibarətdir. Tədqiqatın ümumi həcmi (ədəbiyyat siyahısı və əlavələr istisna olmaqla) 243239 işarədən ibarətdir. İşin struktur bölmələrin işarə sayı: Giriş – 17602, I Fəsil – 68387, II Fəsil – 100150, III Fəsil – 45000, Nəticə – 12100.

II. DISSERTASIYANIN ƏSAS MƏZMUNU

Dissertasiyanın "Giriş" hissəsində mövzunun aktuallığı əsaslandırılmış, problemin öyrənilmə səviyyəsi göstərilmiş, obyekt və predmeti verilmiş, tədqiqatın məqsəd və vəzifələri göstərilmiş və tədqiqat metodları açıqlanmış, müdafiəyə çıxarılan əsas müddəalar əks etdirilmiş, tədqiqatın elmi yeniliyi təqdim edilmiş, nəzəri və praktik əhəmiyyəti açıqlanmış, tədqiqatın aprobasiyası, tətbiqi və yerinə yetirildiyi təşkilatın adı göstərilmiş, dissertasiyanın strukturu və həcmi haqqında məlumat verilmişdir.

Dissertasiyanın I fəsli "Regionun sosial-iqtisadi və mədəni inkişafının xüsusiyyətləri" adlanır. I fəslin "Regionun sosial-iqtisadi və mədəni inkişafının əsas istiqamətləri" adlanan birinci yarımfəslində qeyd olunur ki, Azərbaycan dövləti tərəfindən regionların inkişafı ilə bağlı qəbul olunan əksər ali hüquqi-normativ sənədlərdə regionların sosial-iqtisadi və mədəni inkişafının əsas istiqamətləri öz əksini tapmışdır. Həmçinin, vurğulanır ki, Azərbaycanın iqtisadi rayonları içərisində tarixi, milli və etnik

xüsusiyyətləri, spesifik iqtisadi imkanları və turizm potensialı³⁰, zəngin multikultural mədəniyyəti etibarilə seçilən regionlardan biri olan Şəki-Zaqatala iqtisadi regionunun sosial-iqtisadi və mədəni infrastrukturuna təsir edən istiqamətlərin³¹ Azərbaycan dövlətinin ümumi qlobal inkişafı fonunda bu iqtisadi regionda sadalanan səciyyəvi spesifikasi (təbii-coğrafi mövqe, tarixən formalaşmış etnik, milli-mədəni xüsusiyyətlər, sosial-iqtisadi potensial və s.) nəzərə alınaraq həyata keçirilən kompleks islahatlar, bu islahatların operativ icrası və perspektiv imkanlarının düzgün proqnozlaşdırılması üçün mövcud yerli idarəetmə strukturlarının, o cümlədən, kitabxana işinin optimal menecmenti təşkil edir.

Dissertasiya işinin I fəslinin **“Regionun sosial-iqtisadi və mədəni inkişafına təsir edən amillər”** adlanan ikinci yarım fəslində qeyd olunur ki, Şəki-Zaqatala iqtisadi regionunun sosial-iqtisadi və mədəni inkişafına təsir edən amillər əsasən aşağıdakılardır: regionun iqtisadi-coğrafi mövqeyi; regionun təbii şəraiti, təbii və intellektual ehtiyatları; əhalinin etnik tərkibi və məskunlaşma sıxlığı; regionun sahə-ərazi quruluşu; regionun tarixi inkişaf xüsusiyyətləri və s.³² Regionun əhalisi polietnik xüsusiyyətlərinə görə ölkənin digər regionlarından fərqlənir. Burada azərbaycanlılarla yanaşı, ləzgilər, türklər, kürdlər, avarlar, tatarlar, ukraynalılar, gürcülər, ruslar, ingiloylar, buduqlar, niclər, udinlər və s. mehriban qonşuluq şəraitində yaşayır³³.

³⁰Məhəmmədli, D.H., Qasımlı, H.H. Azərbaycan Respublikasının Şəki-Zaqatala iqtisadi regionunun kitabxanalarında turizmə dair informasiya resurslarının spesifik xüsusiyyətləri // -Bakı: Tarix və onun problemləri, -2023. Heydər Əliyev 100 il: Xüsusi buraxılış 2, -s.245-254.

³¹Məhəmmədli, D.H. Azərbaycan Respublikasının Şəki-Zaqatala iqtisadi regionunda kitabxana-informasiya sahəsinin müasir inkişaf istiqamətləri // Ümummilli Lider Heydər Əliyevin anadan olmasının 97-ci ildönümünə həsr olunmuş “Kitabxana-informasiya fəaliyyətində innovasiyalar və yeni əsrin çağırışları” mövzusunda Respublika Elmi Konfransının Materialları, -Bakı: -9-10 iyun, - 2020, - s.83-85.

³²Məhəmmədli, D.H. Azərbaycan Respublikasının Şəki-Zaqatala iqtisadi regionunun sosial-iqtisadi və mədəni infrastrukturunu // -Bakı: Kitabxanaşünaslıq və bibliografiya: elmi-nəzəri, metodik və təcrübi jurnal, -2017. №1, -s.76-82.

³³İsmayilov, X.İ., Məhəmmədli, D.H. Azərbaycanda iqtisadi regionlaşdırmanın kitabxana-informasiya təminatında milli-etnik, demoqrafik və təbii-coğrafi amillər // -Bakı: Tarix və onun problemləri, -2019. №2, -s.206-211.

Həmçinin, bu yarımfəsildə vurğulanır ki, Vətənimizin ən dilbər guşələrindən və qədim siyasi-mədəni mərkəzlərindən biri olan Şəki şəhərinin müasir iqtisadi və elmi-mədəni potensialı iqtisadi regionun inkişafı üçün geniş perspektivlər açır. Bu baxımdan Ümummilli Lider Heydər Əliyevin *“Dünyanın çox yerlərindən Azərbaycana gələn adamlar Şəkini oxuduqları kitablardan, aldıkları məlumatlardan yaxşı tanıdıqlarına görə, mütləq Şəkini ziyarət etmək istəyiblər. Şəki öz xüsusiyyətlərinə görə fərqlənir, burada həmişə sənətkar adamlar, zəhmətkeş insanlar olub, onlar öz gözəl sənət nümunələri ilə Şəkini təkcə Azərbaycanda yox, bu bölgədə yox, bütün Şərq aləmində məşhurlaşdırıblar”*³⁴-fikri, Şəkinin Vətənimiz üçün və eləcə də dünyada yeri və əhəmiyyətini səciyyələndirən konseptual tezis olaraq şərh edilir.

Bu yarımfəsildə nəticə olaraq qeyd edilir ki, Şəki-Zaqatala bölgəsi Azərbaycan Respublikasının təbii, iqtisadi və demoqrafik resurslarına görə ən rəngarəng iqtisadi regionudur. Bu regionun sosial-iqtisadi və mədəni inkişafının əsasını onun ən qədim zamanlardan inkişaf edən tarixi ənənələri, multikultural əhali tərkibinin formalaşdırdığı spesifik mədəniyyət, ədəbiyyat, incəsənət, folklor, sənətkarlıq səviyyəsi, adət-ənənələr, mental dəyərlər üzərində təşəkkül tapmış sosial-mədəni və elmi mühit, regionun güclü təbii və iqtisadi potensialı, tarixən formalaşmış zəngin informasiya resurslarına malik kitabxana-informasiya infrastrukturunu və Azərbaycan dövlətinin regionların sosial-iqtisadi və mədəni inkişafı ilə əlaqədar ardıcıl qəbul etdiyi kompleks ali dövlət sənədlərinin müddəaları və s. amillərin təşkil etməsi elmi qənaətinə gəlinir.

Dissertasiyanın II fəslı **“Regionun kitabxana-informasiya infrastrukturunun təkamülü: ənənələr, müasir meyillər”** adlanır. II fəslin **“Regionda kitabxana-informasiya resurslarının yerləşməsi və istifadəsi vəziyyəti”** adlanan birinci yarımfəslində qeyd olunur ki, keçmiş SSRİ-də 8 may 1974-cü ildə **“Zəhmətkeşlərin kommunist tərbiyəsində və elmi-texniki tərəqqidə kitabxanaların**

³⁴Əliyev, H.Ə. Müstəqilliyimiz əbədidir: [46 cildə] / H.Əliyev. -Bakı: Azərnaşr, - c.42 (oktyabr, 2002 - noyabr, 2022). -2013. -s.249.

rolunu artırmaq haqqında” Sov.İKP MK-nın qərarı olmuşdur.³⁵ Qərada mərkəzləşdirilmiş kitabxana sistemlərinin yaradılması haqqında məsələ qaldırılmış, keçmiş Azərbaycan Kommunist Partiyası Mərkəzi Komitəsi bu qərara uyğun olaraq yerlərdə kitabxana işinin idarəetməsini təkmilləşdirmək məqsədilə “Kitabxana işi haqqında” xüsusi qərar qəbul etmiş və Azərbaycan KP MK-nın birinci katibi Heydər Əliyev tərəfindən qərarın icrasına nəzarət edilmişdir. Mərkəzləşdirmə prosesi 1975-ci ildə başlamış və 1980-ci ildə başa çatmış, nəticədə həmin vaxt Azərbaycanda 69³⁶ Mərkəzləşdirilmiş Kitabxana Sistemi (MKS) yaradılmışdır. Azərbaycan müstəqillik əldə etdikdən sonra Ümummilli Lider Heydər Əliyev tərəfindən 1999-cü ilin 12 mart tarixində “Kitabxana işi haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu imzalanaraq, qüvvəyə mindi. Bu qanuna müvafiq olaraq 06 oktyabr 2008-ci ildə “Azərbaycan Respublikasında kitabxana-informasiya sahəsinin 2008-2013-cü illərdə inkişafı üzrə Dövlət Proqramı”³⁷ qəbul edildi. Proqrama müvafiq olaraq Dövlət Statistika Komitəsi tərəfindən 2009-cu ilin sentyabr ayında “Kitabxanalarının fəaliyyəti haqqında statistik müayinənin nəticələri barədə: Statistik bülleten” çap olunmuş və həmin dövrdə 8507 kütləvi kitabxananın mövcud olması müəyyən olunmuşdur³⁸. Bəhs edilən statistik müayinənin nəticələrinə görə Şəki-Zaqatala iqtisadi regionunda həmin dövrdə 764 kütləvi kitabxananın mövcudluğu, onlardan 125-nin şəhər, 639-nun kənd yaşayış məntəqələrində fəaliyyət göstərməsi müəyyən olmuşdur.³⁹

İqtisadi regiona daxil olan Şekidə ilk kitabxana 1920-ci ildə Şəki şəhərində qiraət evi kimi fəaliyyətə başlamış, 1978-ci ildən Şəki kitabxanaları mərkəzləşdirilmiş, Şəkinin ərazi-inzibati bölgüsünə uyğun

³⁵Xələfova, S.A. Azərbaycanda dövlət kütləvi kitabxanalar şəbəkəsinin inkişafı (1970-1990): Monoqrafiya / S.A.Xələfova. -Bakı: BUN, - 2007. - s.100.

³⁶Yenə orada, -s.100

³⁷“Azərbaycan Respublikasında kitabxana-informasiya sahəsinin 2008-2013-cü illərdə inkişafı üzrə Dövlət Proqramı”: [Elektron resurs] /İlham Əliyev. 06 oktyabr 2008. №3072. URL:<https://e-qanun.az/framework/15493>

³⁸“Kitabxanaların fəaliyyəti haqqında” statistik müayinənin nəticələri barədə: (statistik bülleten) /Azərbaycan Respublikasının Dövlət Statistika Komitəsi. -Bakı: 2009. -s.3.

³⁹Yenə orada, -s.24.

iki Mərkəzləşdirilmiş Kitabxana Sistemi (MKS) fəaliyyətə başlamışdır. Hazırda Şəki Şəhər MKS-nin strukturunu İ.B.Nakam adına Mərkəzi kitabxana, 15 şəhər, 1 qəsəbə, 44 kənd kitabxana filialı təşkil edir.⁴⁰

İqtisadi rayona daxil olan Balakən inzibati rayonunda 1947-ci ildə yeni kitabxana binası tikilmiş, həmin binada 1948-ci ildə Mərkəzi Kitabxana yaradılmışdır. 1966-cı ildə həmin kitabxanaya görkəmli yazıçı M.Hüseynin adı verilmişdir. 01 dekabr 1979-cu ildən etibarən Balakən rayonunda bütün kütləvi kitabxanalar mərkəzləşdirilmişdir. 2022-cu ilin statistikasına görə Balakən rayonunda müxtəlif növdən və tipdən olan 100 kitabxana fəaliyyət göstərir və onların 22-si Mədəniyyət Nazirliyinin tabeliyindədir.⁴¹

İqtisadi regiona daxil olan Qax inzibati rayonunda ilk kitabxana 1906-cı ildə "Qiraət koması" şəklində fəaliyyət göstərmiş və kütləvi kitabxanalar 1920-ci ildən 1945-ci ilədək Xalq Maarif şöbəsinin nəzdində olmuş, daha sonralar Mədəniyyət şöbələri təşkil edilərkən, bütün mədəni-maarif müəssisələri, eləcə də, kitabxanalar rayon mədəniyyət şöbəsinin nəzdinə keçmişdir. 1979-cu ildən rayonda kitabxanalar mərkəzləşdirilmiş və həmin ildən də Mərkəzi Kitabxanaya görkəmli Azərbaycan dramaturqu C.Cabbarlının adı verilmişdir. Rayonda statistik müayinənin nəticələrinə görə 33-ü Mədəniyyət Nazirliyi sistemi tabeliyində olmaqla, 115 kitabxana fəaliyyət göstərir.⁴²

İqtisadi regiona daxil olan Qəbələ inzibati rayonunda Mərkəzi Kitabxana 1930-cu ildə yaradılmış, 1977-ci ildən kütləvi kitabxanalar mərkəzləşdirilərək Qəbələ rayon MKS-ni yaratmışdır. Qəbələ rayonunda 20-si Mədəniyyət Nazirliyinin sistemində olmaqla, 134 kitabxana fəaliyyət göstərir.⁴³

Oğuz rayonunun Mərkəzi Kitabxanası XX əsrin 30-cu illərində yaranmışdır. Rayonda Mərkəzləşdirilmiş Kitabxana Sistemi 1979-cu ildən fəaliyyət göstərir. Oğuz rayonunda fəaliyyət göstərən 68 kitabxanadan 24-ü Mədəniyyət Nazirliyinə tabe olan kitabxana sistemində aiddir.⁴⁴

⁴⁰Şəki şəhər MKS-nin 2023-cü il hesabatı // -Şəki, 2023, -s.1.

⁴¹Azərbaycanın regionları: 2023: (Statistik məcmuə) / Azərbaycan Respublikasının Dövlət Statistika Komitəsi. -Bakı, -2023. -s.690.

⁴²Yenə orada, -s.701.

⁴³Qəbələ rayon MKS-nin 2023-cü il hesabatı // -Qəbələ, 2023, -s.1.

⁴⁴Oğuz rayon MKS-nin 2023-cü il hesabatı // -Oğuz, 2023, -s.1.

Şəki-Zaqatala iqtisadi regionuna daxil olan Zaqatala rayonunun Mərkəzi Kitabxanasının Əsası 1923-cü ildə qoyulmuşdur. Mərkəzi Kitabxana 1967-ci ildən dəyi Azərbaycan şairi və mütəfəkkiri N.Gəncəvinin adını daşıyır. 1975-ci ildən Zaqatala rayonunun kitabxanaları mərkəzləşdirilməyə başlamış, fəaliyyət istiqamətini genişləndirmişdir. Hazırda Zaqatala rayonunda fəaliyyət göstərən 147 kitabxanadan 45-i Mədəniyyət Nazirliyi sistemində aiddir.⁴⁵

Şəki-Zaqatala iqtisadi regionu üzrə mövcud 764 kitabxananın 385-i Mədəniyyət Nazirliyinin, 342-i Təhsil Nazirliyinin, 1-i elmi kitabxana, 2-si ali təhsil müəssisəsinin, 5-i orta-ixtisas təhsil müəssisələrinin, 9-u peşə-ixtisas təhsil müəssisələrinin, 10-nu musiqi məktəblərinin, 5-i səhiyyə müəssisələrinin, 5-i digər müəssisələrin tabeliyində fəaliyyət göstərməkdədir.⁴⁶

2023-cü ilin statistik nəticələrinə görə Şəki-Zaqatala iqtisadi regionunun kitabxana-informasiya infrastrukturunu sistemində mövcud olan kitabxana-informasiya resurslarının sayı 5515558 təşkil edir ki, bu resursların 2059190 nüsxəsi inzibati iqtisadi regiona daxil olan şəhər mərkəzlərində fəaliyyət göstərən kitabxanaların, 3456368 nüsxəsi isə kənd yerlərində yerləşən kitabxanaların fondlarını təşkil edir.⁴⁷

Bu yarımfəslin nəticəsi olaraq göstərilir ki, iqtisadi regionda kitabxana-informasiya resurslarının yerləşməsi və ondan istifadənin sistemli təşkili - bu resursların iqtisadi region üzrə optimal diferensiasiyalaşdırılması, kitabxanaçı kadrların iş təcrübəsi və

⁴⁵Мохаммадли, Д.Г. Организация методического обеспечения публичных библиотек Шеки-Загаталяского экономического района (на примере Балакенского и Загаталяского административных районов) // Сборник научных трудов «Основные подходы к управлению знаниями в науке и образованиях» / Материалы Международных научно-практических мероприятий Общество Науки и Творчества, - Казань: - за апрель, -2023, -с.302.

⁴⁶İsmayilov, N.İ., Mahammadli, D.H, Gasimli, H.H. Characteristics of the Library-Information Service in the Republic of Azerbaijan in A Poly- Ethnic Condition (based on the example of Sheki-Zagatala economic region) // -Sakarya: Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi, -2023. C10, sayı 3, p.889.

⁴⁷Mahammadli, D.H. Issues of legal, Scientific, Theoretical, Methodological and Practical Significance as an Important Component of the Informatization of the Library Infrastructure of the Republic (Strategy Tor the Development of Libraries in the Regions of Azerbaijan) // -Sakarya: Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi, -2024. C11, sayı 1, -p.615.

peşəkarlığı, əlavə maliyyə resurslarının əldə edilməsi və idarəetmə subyektlərinin dinamik aktivliyi, müvafiq region üzrə oxucuların informasiya mədəniyyəti səviyyəsi, regiona daxil olan inzibati rayonların MKS-lərinin kompleks fəaliyyəti, müasir İKT-nin məqsədyönlü tətbiqi imkanları, müvafiq istiqamət üzrə dövlət siyasətinin prioritetləri və s. amillərdən birbaşa asılıdır.

Dissertasiya işinin II fəslinin **“Regionda kitabxana-informasiya mühitinin formalaşdırılması: vəziyyəti və problemləri”** adlanan ikinci yarım fəslində qeyd olunur ki, Azərbaycanda Mədəniyyət Nazirliyinin sistemində fəaliyyət göstərən kütləvi kitabxanaların sayı 3088, onların informasiya resurslarının sayı isə 35528523 nüsxə təşkil edir.⁴⁸

Müqayisəli təhlil üçün qeyd edək ki, tədqiq olunan iqtisadi region üzrə 2015-ci ilin statistik məlumatına görə 1749.6 milyon nüsxəyə malik olan 251 kütləvi kitabxana⁴⁹ mövcud olmuş, 2023-cü ildə kütləvi kitabxanaların sayı 243-ə enmiş (2016-cı ildən 2023-cü ilə qədər 8 kitabxana bağlanmış) və 1716.0 milyon nüsxə sənəd fonduna⁵⁰ malik olmuşdur.

Bu yarım fəslin yekunu olaraq göstərilir ki, regionun kitabxana-informasiya mərkəzlərinin saxladığı və istehsal etdiyi informasiya resurslarının ilkin sənəd kütləsinin və inkişaf meyillərinin araşdırılması nəticəsində məlum olur ki, kitabxana-informasiya ehtiyatlarının inkişaf səviyyəsi müasir cəmiyyətin sürətlə artan informasiya tələbatlarını hələlik tam ödəyə bilməsə də, bu region qədim kitab və kitabxana mədəniyyətinə malikdir və regionda informasiya mühitinin formalaşdırılması prosesində əsas həlqə

⁴⁸Mahammadli, D.H. Issues of legal, Scientific, Theoretical, Methodological and Practical Significance as an Important Component of the Informatization of the Library Infrastructure of the Republic (Strategy for the Development of Libraries in the Regions of Azerbaijan) // -Sakarya: Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi, -2024. C11, sayı 1, -p.616.

⁴⁹Məhəmmədli, D.H. Azərbaycan Respublikasının Şəki-Zaqatala iqtisadi regionunda kitabxana-informasiya mühitinin formalaşması // “Kitabxana-informasiya fəaliyyəti və biliklər cəmiyyəti: inteqrasiya meyilləri və çağırışlar” mövzusunda Respublika Elmi Konfransının Materialları, -Bakı: -20 dekabr, -2017, -s.83-84.

⁵⁰Azərbaycanın regionları: 2023: (Statistik məcmuə) / Azərbaycan Respublikasının Dövlət Statistika Komitəsi. -Bakı, -2023. -s.680.

regionun zəngin kitabxana-informasiya ehtiyatlarıdır. Bu ehtiyatların yerləşdirilməsi bilavasitə əhalinin regionda məskunlaşmasının dayaq karkasları ilə bağlıdır.

Dissertasiya işinin III Fəslı **“Regionun kitabxana-informasiya infrastrukturunun modernləşdirilməsi yolları”** adlanır. Bu fəslin **“Regionda kitabxana-informasiya təminatının müasir vəziyyəti”** adlanan birinci yarımfəslində qeyd olunur ki, müasir şəraitdə iqtisadi regionun kitabxana-informasiya infrastrukturunun komponentləri və onların tabe olduqları əlaqədar hüquqi subyektlər qarşısında müvafiq hüquqi-normativ baza əsasında müasir informasiya cəmiyyətinin tələbləri kontekstində perspektiv inkişafa istiqamətlənən menecmentin təşkili və sahənin modernləşdirilməsi yollarının hüquqi-təşkilati məsələlərinin optimallaşdırılmasına yönəlik dinamik tədbirlər həyata keçirilməsi vəzifəsi durur.

Burada Şəki-Zaqatala iqtisadi regionunun MKS-lərində kitabxana-informasiya fəaliyyətinin təşkilinin özünəməxsus xüsusiyyətləri⁵¹nin olması əsaslandırılır və göstərilir ki, müasir şəraitdə Şəki-Zaqatala iqtisadi regionunda kitabxana-informasiya fəaliyyətinin təşkili müvafiq sahə üzrə dövlət siyasətinin təməl prinsiplərinə, kitabxanaşünaslıq, biblioqrafiyaşünaslıq və informasiya elmlərinin fundamental əsaslarına, müvafiq sahə üzrə qabaqcıl təcrübənin mütərəqqi müddəalarına əsasən həyata keçirilir, mövcud problemlərin həlli yolları müəyyənləşdirilir, sahənin modernləşdirilməsi və perspektiv inkişafı istiqamətlərində və s. məqsədyönlü iş aparılır.

Dissertasiyanın III fəslinin **“Regionun kitabxana-informasiya infrastrukturunun inkişafının modernləşdirilməsi”** adlanan ikinci yarımfəslində qeyd olunur ki, Azərbaycan Respublikasının Şəki-Zaqatala iqtisadi regionunun kitabxana-informasiya infrastrukturunun modern inkişafının modelləşdirilməsi istiqamətləri regionun elmi, tarixi, mədəni səviyyəsi, sosial-ictimai və iqtisadi vəziyyəti fonunda müəyyənləşdirilməlidir. Bu

⁵¹Мухаммадли, Д.Г. Особенности - развития библиотечно-информационной инфраструктуры Шеки-Загатаьского экономического региона Азербайджанской Республики на современном этапе» // -Київ: Гілея: Науковий вісник, - 2018. №2, -с. 112-117.

istiqamətlər⁵² Şəki-Zaqatala iqtisadi regionunun kitabxana-informasiya infrastrukturunun inkişafının kompleks modernləşdirilməsi məsələlərinin əsas prioritetlərini özündə ehtiva edir. Burada belə bir elmi nəticəyə gəlinir ki, informasiya əsri adlandırılan XXI əsrin global informasiyalaşdırma proseslərinin tələbləri və Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 02 fevral 2021-ci il tarixli Sərəncamı ilə təsdiqlənmiş “Azərbaycan 2030: sosial-iqtisadi inkişafa dair Milli Prioritetlər”in⁵³ müvafiq mütərəqqi strateji istiqamətləri kontekstində iqtisadi regionun özünəməxsus spesifik komponentləri də nəzərə alınaraq formalaşdırılan bu nəzəri modeldə ortaya qoyulan təkliflərin reallaşdırılması problemin əsaslı həlli üçün optimal imkanlar açar bilər.

Dissertasiyanın “Nəticə” hissəsində aparılan tədqiqatlara və alınan nəticələrə əsasən aşağıdakı təkliflər və tövsiyələr verilir:

1. Regionun mürəkkəb polietnik mühitdə paylanan kitabxana şəbəkələri arasında operativ informasiya sistemi yaradıla və daxili lokal şəbəkədə birləşdirilə bilər;

2. Kitabxana resurslarının paylanması prosesində dil, tarix, folklor, etnik mədəniyyət, etnik mental ənənələr baxımından səciyyəvi cəhətlər nəzərə alınmalıdır;

3. Region kitabxanalarının növ və tipindən asılı olmayaraq, region üzrə vahid virtual elektron verilənlər bazası, elektron kataloq və elektron kitabxana yaradılmalı və onlara informasiya tələbatçılarının əlçatırılığı təmin edilməlidir;

4. Kitabxana-informasiya infrastrukturunun qabaqcıl təcrübənin, mütərəqqi forma və metodlarından istifadə etməklə yenilənməsi, sənəd-informasiya resurslarının tərkibinin zənginləşdirilməsi, kitabxana fondlarının maddi-texniki təchizatının gücləndirilməsi v.s. bağlı hüquqi və təşkilati nəzarət əlaqədar inzibati qurumlar qarşısında

⁵²Məhəmmədli, D.H. Azərbaycan Respublikasının Şəki-Zaqatala iqtisadi regionunun kitabxana-informasiya infrastrukturunun modernləşdirilməsi yolları // Ulu Öndər Heydər Əliyevin anadan olmasının 94-cü ildönümünə həsr olunmuş “Heydər Əliyev və Azərbaycanda kitabxana işi” mövzusunda Respublika Elmi Konfransının tezisləri, -Bakı: 10 may, -2017, -s.56-58.

⁵³“Azərbaycan 2030: sosial-iqtisadi inkişafa dair Milli Prioritetlər”: [Elektron resurs] / İlham Əliyev. -02 fevral 2021. URL:<https://president.az/az/articles/view/50474>

icrası vacib məsələlər sırasında əsaslı yer tutur;

5. Region üzrə kitabxanaçı-bibliograf kadrların müasir informasiya texnologiyalarına yiyələnməsi, kitabxana-informasiya texnologiyaları sahəsində baş verən dinamik yenilikləri mənimsəməsi məqsədilə daha ardıcıl tədbirlər həyata keçirilməli, treninqlərin təşkili, informasiya mübadiləsinin, informasiya logistikasının, konsalting xidmətlərinin imkanlarından səmərəli istifadə edilməlidir;

6. Region üzrə kitabxana əməkdaşlarının xarici dil biliklərinin artırılması məqsədilə onların müvafiq kurslarda, treninqlərdə iştirakının təmin edilməli, savadlı kadrlar konsalting xidmətlərinə cəlb olunmalı və kitabxanalar üçün əlavə gəlir mənbələri müəyyənləşdirilməlidir;

7. Müasir informasiya texnologiyalarının nailiyyətlərinin kompleks tətbiqini optimallaşdırmaq üçün regionun mövcud kitabxana kontingentinin İKT sahəsində bilik, bacarıq və vərdislərinin artırılmasına yönəlik sistemli tədbirlərin təşkili dinamik hal almalı, inkişaf etmiş xarici ölkələrin təcrübəsindən istifadə etmək məqsədilə sahə üzrə keçirilən beynəlxalq treninqlərdə yerli kadrların iştirakı təşkil edilməli, bu məqsədlə maliyyə mənbələri əldə olunmalıdır;

8. Regionun kitabxana-informasiya infrastrukturunun informasiyalaşdırılması üzrə konsepsiyanın müəyyənləşdirilməsi və dinamik təkmilləşdirilməsi məqsədilə regional metodik müşavirə və tədbirlər və s. təşkil edilməli, əlaqələr genişləndirilməlidir;

9. Ölkədə İKT-nin tətbiqi sahəsində mühüm göstəriciləri olan kitabxana-informasiya mərkəzləri ilə region kitabxanalarının işinin əlaqələndirilməsi məqsədilə stimullaşdırıcı tədbirlər həyata keçirilməlidir;

10. Regionun kitabxana-informasiya infrastrukturunun tarazlı inkişaf proqramının elmi konsepsiyasının müddəalarının həyata keçirilməsi təmin edilməlidir;

11. Regionda kitabxana-informasiya resurslarının formalaşmasına təsir edən amillərin artırılması istiqamətində məqsədyönlü fəaliyyət təşkil edilməlidir;

12. Hər bir regionun ölkənin kitabxana-informasiya infrastrukturuna verdiyi töhfələri öyrənib ümumiləşdirmək əsasında

tədqiq edilən regionun bu kontekstdə yeri və rolu düzgün müəyyənləşdirilməlidir;

13. İqtisadi regionunun MKS-ləri üzrə koordinasiya mərkəzi yaradılmalı, region üzrə aparılan kitabxana-informasiya fəaliyyəti informasiya cəmiyyətinin müəyyənləşdirdiyi tələblərə uyğun koordinasiya edilməli kitabxanalararası abonement xidməti canlandırılmalıdır;

14. Region üzrə kitabxanaların fondlarına daxil olan yeni ədəbiyyatı əhatə edən “Yeni kitablar:informasiya bülleteni” məlumat bazaları yaradılmalıdır;

15. Regionda kitabxana-informasiya xidmətinin keyfiyyətinin yüksəldilməsi məqsədilə müasir tələblər səviyyəsində yeni virtual xidmət üsulları yaradılmalıdır;

16. Regionun qabaqcıl kitabxana mütəxəssisləri beynəlxalq təcrübə mübadiləsinə göndərilməli və gələcəkdə xarici ölkələrdə partnyor kitabxanaların müəyyənləşdirilməsi əsasında dünya informasiya bazarına daxil olmaq yolları müəyyənləşdirilməlidir;

17. Ətraf biznes mühiti və sahibkarlıq fəaliyyəti obyektlərilə səmərəli informasiya marketinqi nəticəsində əlavə gəlir mənbələri müəyyənləşdirilməlidir;

18. Region kitabxanalarının beynəlxalq məlumat bazalarına çıxış imkanları genişləndirilməlidir;

19. Regionda xalq təsərrüfatı sahələri mütəxəssislərinə informasiyanın seçilmiş yayılması xidməti təkmilləşdirilməlidir;

20. Regionun kitabxanalarında milli avtomatlaşdırılmış informasiya sistemi olan “ALİSA” AKİS-nin tətbiqinə başlanılmalı, ölkədə informasiyalaşdırılmış cəmiyyət quruculuğu prosesinə effektiv səmərə verilməlidir və s.

Beləliklə, Azərbaycan Respublikasının Mədəniyyət Nazirliyinin strukturuna daxil olan regional mədəniyyət idarələrinin yenidən təşkili və “Azərbaycan Respublikası Mədəniyyət Nazirliyinin strukturunun təkmilləşdirilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2023-cü il 23 fevral tarixli 3766 nömrəli Sərəncamına⁵⁴ əsasən,

⁵⁴“Azərbaycan Respublikasının Mədəniyyət Nazirliyinin strukturuna daxil olan regional mədəniyyət idarələrinin yenidən təşkili və “Azərbaycan Respublikasının Mədəniyyət Nazirliyinin strukturunun təkmilləşdirilməsi haqqında” Azərbaycan

Azərbaycan Respublikası Mədəniyyət Nazirliyinin Şəki-Zaqatala Regional Mədəniyyət İdarəsinin⁵⁵ tabeliyində fəaliyyət göstərəcək region kitabxanaları hesab edirik ki, Azərbaycan Respublikası Mədəniyyət Nazirliyinin fəaliyyətini optimallaşdırmaq, strukturunu və idarə edilməsini daha da təkmilləşdirmək məqsədini daşıyan “Azərbaycan Respublikası Mədəniyyət Nazirliyinin strukturunun və idarə edilməsinin təkmilləşdirilməsi ilə bağlı tədbirlər haqqında” Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 15 yanvar 2019-cu il tarixli Fərmanı”nda deyildiyi kimi: *“İnformasiya-kommunikasiya texnologiyalarının imkanları, habelə mövcud tələbat nəzərə alınmaqla, ölkədə kitabxana sisteminin yenidən qurulması” ilə bağlı təklifləri hazırlayan Komissiya beynəlxalq təcrübəni nəzərə almaqla az bir zaman içərisində ölkədə kütləvi kitabxana sistemini yenidən qurmağı, daha modern kitabxana sistemi yaratmağı bacaracaqdır”*.⁵⁶

Dissertasiya işinin mövzusunə dair dərc olunmuş elmi əsərlərin siyahısı

1. Azərbaycan Respublikasının Şəki-Zaqatala iqtisadi regionunun sosial-iqtisadi və mədəni infrastrukturunu // -Bakı: Kitabxanaşünaslıq və bibliografiya: elmi-nəzəri, metodik və təcrübə jurnal, -2017. №1, -s.76-82.
2. Azərbaycan Respublikasının Şəki-Zaqatala iqtisadi regionunun kitabxana-informasiya infrastrukturunun modernləşdirilməsi yolları // Ulu Öndər Heydər Əliyevin anadan olmasının 94-cü ildönümünə həsr olunmuş “Heydər Əliyev və Azərbaycanda kitabxana işi” mövzusunda Respublika Elmi Konfransının tezisləri, -Bakı: 10 may, -2017, -s.56-58.
3. Azərbaycan Respublikasının Şəki-Zaqatala iqtisadi regionunda kitabxana-informasiya mühitinin formalaşması // “Kitabxana-informasiya fəaliyyəti və biliklər cəmiyyəti: integrasiya

Respublikası Prezidentinin Sərəncamı: [Elektron resurs] / İlham Əliyev. -23 fevral 2023. №3766. URL:<https://president.az/az/articles/view/59025>

⁵⁵[Elektron resurs] / URL:<https://culture.gov.az/az/idareler>

⁵⁶“Azərbaycan Respublikasının Mədəniyyət Nazirliyinin strukturunun və idarə edilməsinin təkmilləşdirilməsi ilə bağlı tədbirlər haqqında” Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı: [Elektron resurs] / İlham Əliyev. -15 yanvar 2019. №500. URL:<https://president.az/az/articles/view/31532>

- meylləri və çağırışlar” mövzusunda Respublika Elmi Konfransının Materialları, -Bakı: -20 dekabr, -2017, -s.83-84.
4. Проблемы информатизации библиотек в экономических регионах Азербайджана (на примере Шеки-Загатальского экономического региона) // Материали V міжнародної науково-практичної конференції: «людина, суспільство, Політика: актуальні виклики сучасності», - Одеса: -3-24 лютого, - 2018, -с.100-103.
 5. Həmmüəlliflər (X.İ.İsmayılov, N.İ.İsmayılov). Azərbaycan Respublikasının Şəki-Zaqatala iqtisadi regionunda bibliografik fəaliyyətin təşkilinin bəzi məsələləri // -Bakı: Kitabxanaşünaslıq və bibliografiya: elmi-nəzəri, metodik və təcrübi jurnal, -2018. №1, -s.26-40.
 6. Azərbaycan Respublikasının Qəbələ və Oğuz inzibati rayonlarının kitabxana-informasiya infrastrukturunun yaranması və müasir vəziyyətinin bəzi məsələləri // Ümummilli Lider Heydər Əliyevin anadan olmasının 95 illik yubileyinə həsr olunmuş “Kitabxana-informasiya fəaliyyətində innovasiyalar və fənlərarası inteqrasiya” mövzusunda Beynəlxalq Elmi Konfransın Materialları, - Bakı: -4 may, - 2018, -s.98-100.
 7. Анализ состояния библиотечного обслуживания Шеки-Закатальского экономического региона Азербайджанской Республики // - Тольятти: Вектор Науки: Тольяттинского Государственного Университета, -2018. № 2, -с.17-21.
 8. Особенности-развития библиотечно-информационной инфраструктуры Шеки-Загатальского экономического региона Азербайджанской Республики на современном этапе // -Київ: Гілея: Науковий вісник, - 2018. №2, -с. 112-117.
 9. Həmmüəllif (X.İ.İsmayılov). Azərbaycan Respublikasının Şəki-Zaqatala iqtisadi regionunda bibliografik informasiya təminatının müasir vəziyyəti // -Bakı: Kitabxanaşünaslıq və bibliografiya: elmi-nəzəri, metodik və təcrübi jurnal, -2018. №2, -s.63-68.
 - 10.Şəki-Zaqatala iqtisadi regionunda oxucuların ədəbi-bədii informasiya təminatında Xalq yazıçısı Anarın ədəbi-bədii irsinin rolu // Xalq yazıçısı Anarın 80 illik yubileyinə həsr olunmuş “İnformasiya cəmiyyətində kitabxanaşünaslıq, bibliografiyaşünaslıq

- və kitabşünaslıq elminin aktual məsələləri” mövzusunda Respublika Elmi Konfransının Materialları, - Bakı: -20 dekabr, -2018, -s.56-57.
11. Şəki şəhər kitabxanalarının informasiya-axtarış sistemlərinin müasir vəziyyəti və bəzi təkmilləşdirilməsi məsələləri // -Bakı: Kitabxanaşünaslıq və informasiya: elmi-nəzəri və praktiki jurnal, -2019. №1, -s.195-200.
 12. Həmmüəllif (X.İ.İsmayılov). Azərbaycanda iqtisadi regionlaşdırmanın kitabxana-informasiya təminatında milli-etnik, demoqrafik və təbii-coğrafi amillər // -Bakı: Tarix və onun problemləri, -2019. №2, -s.206-211.
 13. Azərbaycan Respublikasının Şəki-Zaqatala iqtisadi regionunda biznes-iqtisadi mühit və kitabxana-informasiya xidməti: zaman kontekstində baxış // Ümummilli Lider Heydər Əliyevin anadan olmasının 96 illiyinə həsr olunmuş “Kitabxana-informasiya və nəşriyyat fəaliyyətində innovasiyalar və fənlərarası inteqrasiya” mövzusunda Respublika Elmi Konfransının Materialları, -Bakı: -7 may, -2019, -s.90-91.
 14. Müasir kitabxanaşünaslıqda regional diferensiasiyalı elmi tədqiqatlarda nadir və qiymətli nəşrlərin müəyyənləşdirilməsinin bəzi məsələləri (Şəki-Zaqatala iqtisadi regionunun nümunəsində) // The IV International Scientific Conference Dedicated To The 150th Anniversary of Nariman Narimanov “Dialogue of Cultures in the Modern World”, - Batumi: -25-26 may, -2020, -p.232-238.
 15. Azərbaycan Respublikasının Şəki-Zaqatala iqtisadi regionunda kitabxana-informasiya sahəsinin müasir inkişaf istiqamətləri // Ümummilli Lider Heydər Əliyevin anadan olmasının 97-ci ildönümünə həsr olunmuş “Kitabxana-informasiya fəaliyyətində innovasiyalar və yeni əsrin çağırışları” mövzusunda Respublika Elmi Konfransının Materialları, -Bakı: -9-10 iyun, - 2020, - s.83-85.
 16. The Status of promoting national statehood, national ideology and patriotism in the regional library network of the Republic of Azerbaijan in modern conditions (On the example of Shaki-Zagatala economic region)// The V International Scientific Conference Dedicated To The 110th Anniversary of Rasul Rza “Modern Science and Technology Innovations”, -Stockholm: -25 july, 2020, -p.249-253.

17. Həmmüəllif (P.F.Kazimi). Modern directions in library services with use digital space (Security issues of the regional and industry information service) // -Constanta: Technium: Social sciences journal, -2021. Vol.25, - p.819-826.
18. Azərbaycanda regional kitabxanaşünaslıq tədqiqatlarının təşkilində professor Abuzər Xələfovun elmi-nəzəri irsi mənbəşünaslıq bazası kimi // Əməkdar elm xadimi, professor Abuzər Xələfovun 90 illik yubileyinə həsr olunmuş "Azərbaycanda kitabxana-informasiya fəaliyyəti üzrə kadr hazırlığı: ənənələr və müasirlik" mövzusunda Respublika Elmi Konfransının materialları, -Bakı: - 16-17 dekabr, 2021, -s.75-76.
19. Şəki-Zaqatala iqtisadi regionunda kitabxana-informasiya fəaliyyətinin innovativ aspektləri // Ümummilli Lider Heydər Əliyevin anadan olmasının 99-cu ildönümünə həsr edilmiş "Qarabağ kitabxanaları: tarixi, müasir durumu və gələcəyi" mövzusunda Respublika Elmi Konfransının Materialları, -Bakı: -17 may, -2022, -s.73-74.
20. Həmmüəlliflər (N.İ.İsmayilov, V.H.Khudiyeva). Methods and means of information search in the digital environment // -Дніпро: ГРАНІ: Науково-теоретичний альманах, -2023. Том 25, №5, -2022, -с.31-34.
21. Həmmüəllif (H.H.Qasımlı). Şəki-Zaqatala iqtisadi regionunun turizm sahəsinə dair informasiya təminatı // -Bakı: Tarix və onun problemləri, -2023. №1, -s.152-158.
22. Həmmüəlliflər (N.İ.İsmayilov, H.H.Gasimli). Organization, Development and current situation of the Document Flow on tourism in the Regions (Based on the example of the Shaki-Zagatala Economic Region) // -Дніпро: ГРАНІ: Науково-теоретичний альманах, -2023. Том 26, №2, -с.122-127.
23. Организация методического обеспечения публичных библиотек Шеки-Загатальского экономического района (на примере Балакенского и Загатальского административных районов) // Сборник научных трудов «Основные подходы к управлению знаниями в науке и образованиях» / Материалы Международных научно-практических мероприятий

Общество Науки и Творчества, - Казань: - за апрель, -2023, -с.302.

24. Həmmüəllif (H.H.Qasımlı). Azərbaycan Respublikasının Şəki-Zaqatala iqtisadi regionunun kitabxanalarında turizmə dair informasiya resurslarının spesifik xüsusiyyətləri // -Bakı: Tarix və onun problemləri, -2023. Heydər Əliyev 100 il: Xüsusi buraxılış 2, -s.245-254.
25. О применении информационно-коммуникационных технологий в библиотеках Шеки-Загатальского экономического района Азербайджанской Республики // Научный форм: Юриспруденция, история, социология, политология и философия:Сборник статей по материалам LXXVI международной научно-практической конференции, -Москва: -май, -2023. №5(76), -с.12-15.
26. Həmmüəllif (X.İ.İsmayılov). Şəki-Zaqatala iqtisadi regionunda kitabxana-informasiya infrastrukturunun tarazlı inkişaf modeli // -Naxçıvan: Naxçıvan Universiteti. "Elmi Əsərlər". İqtisadiyyat, filologiya, tarix, coğrafiya, pedaqogika və psixologiya, riyaziyyat, -2023. №2, -s.102-107.
27. Həmmüəllif (H.H.Qasımlı). Azərbaycan Respublikasının Şəki-Zaqatala iqtisadi regionunda turizm fəaliyyətinin informasiya təminatında kitabxanaların rolu // -Gəncə: AMEA Gəncə bölməsi: Xəbərlər məcmuəsi: "İctimai və humanitar elmlər seriyası", -2023. №2, -s.113-118.
28. Ulu Öndər Heydər Əliyev irsinə dair sənədlər regionların kitabxana-informasiya resursları sistemində // Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universitetinin 100 illiyinə həsr olunmuş "Türksoylu xalqların musiqi mədəniyyətinin tədqiqi problemləri" mövzusunda XXII Beynəlxalq Elmi-praktiki Konfransın Materialları, -Bakı, -2023, -s.11-13.
29. Şəki-Zaqatala iqtisadi regionuna dair sənəd-informasiya resursları sistemində diyarşünaslıq fondları // -Gəncə: Gəncə Dövlət Universiteti. Elmi Xəbərlər: fundamental, humanitar və təbiət elmləri seriyası, - 2023. №3,- s.49-54.
30. Həmmüəlliflər (N.İ.İsmayılov, H.H.Gasımlı). Characteristics of the Library-Information Service in the Republic of

- Azerbaijan in A Poly-Ethnic Condition (based on the example of Sheki-Zagatala economic region) // -Sakarya: Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi, - 2023. C10, sayı 3, -s.878-890.
31. Issues of legal, Scientific, Theoretical, Methodological and Practical Significance as an Important Component of the Informatization of the Library Infrastructure of the Republic (Strategy for the Development of Libraries in the Regions of Azerbaijan) // -Sakarya: Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi, -2024. C 11, sayı 1, -s.611-620.
32. Qəbələ rayonunun tarixinə dair informasiya resursları // -Naxçıvan: Naxçıvan Müəllimlər İnstitutu. Elmi Əsərlər (pedaqogika, psixologiya, tarix, filologiya, riyaziyyat və informatika, biologiya, incəsənət), -2024. №1, -s.156-160.

Dissertasiyanın müdafiəsi 30 may 2024-cü il tarixində saat 13:00 AMEA A.A.Bakıxanov adına Tarix və Etnologiya İnstitutunun nəzdində fəaliyyət göstərən BED 1.30 Birdəfəlik Dissertasiya şurasının iclasında keçiriləcək.

Ünvan: AZ 1073, Bakı şəhəri, H.Cavid pr., 115.

Dissertasiya ilə AMEA A.A.Bakıxanov adına Tarix və Etnologiya İnstitutunun Elmi arxiv və kitabxanasında tanış olmaq mümkündür.

Avtoreferatın elektron versiyası AMEA A.A.Bakıxanov adına Tarix və Etnologiya İnstitutunun rəsmi internet saytında yerləşdirilmişdir.

Avtoreferat _____ 2024-cü il tarixində zəruri ünvanlara göndərilmişdir.

Çapa imzalanıb: 25.04.2024

Kağızın formatı: 60x84 1/16

Həcm: 43550 işarə

Tiraj: 100 nüsxə